

Innst. S. nr. 239

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument nr. 8:68 (2006-2007)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum, Trine Skei Grande og Lars Sponheim om å utarbeide forpliktende nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i grunn- og videregående skole

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

I

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig, og senest innen utgangen av 2007, iverksette en forpliktende nasjonal rekrutteringsplan for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i den videregående skolen.

II

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig, og senest innen utgangen av 2008, iverksette en forpliktende nasjonal rekrutteringsplan for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i grunnskolen."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Freddy de Ruiten, Anniken Huitfeldt, Gerd Janne Kristoffersen, Anna Ljunggren og Torfinn Opheim, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt, fra Høyre, Gunnar Gundersen og lederen Ine Marie Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Lena Jensen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, fra Senterpartiet, Inger S. Enger, og fra

Venstre, Odd Einar Dørum, viser til representantforslaget om rekrutteringsplaner for lærere og til Kunnskapsdepartementets svarbrev til komiteen datert 2. mai 2007 om det samme.

Komiteen ser det som en helt sentral oppgave å bidra til fokus på tilstrekkelig rekruttering av kompetente lærerkrefter til norsk skole på alle nivåer. Rekruttering til norsk skole er en kompleks utfordring som påvirkes av svært mange variabler. Komiteen mener at lærerens status i samfunnet er helt sentral i dette bildet og at denne statusen må styrkes. Læreren er elevenes og skolens viktigste ressurs.

Komiteen noterer seg at departementet ikke mener at det er et behov for spesielle tiltak utover de tiltak man jobber med i departementet, og at man derfor vil "prioritere å videreføre allerede igangsatte prosesser". Departementet støtter seg blant annet på en framskriving av lærersituasjonen av Statistisk sentralbyrå (SSB) fra 2005 som i henhold til departementet ikke gir noen grunn til uro for at vi møter mangel på lærere i årene som kommer. Komiteen merker seg imidlertid at departementet vil følge nøye med på utviklingen og at det vil gi SSB i oppdrag å oppdatere modellene for framskriving.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne og undersøkelser de refererer til i dokumentet, har en annen oppfatning av utfordringen i forhold til framtidig rekrutteringssituasjon enn departementet. I dokumentet sies det bl.a. at "det er allikevel klart at det også vil være et betydelig underskudd (...)" av lærere på visse nivåer. Det vises til gjennomsnittsalderen for lærere på henholdsvis 49 år og 45 år i den videregående skolen og grunnskolen. Aldersfordelingen på lærere har ifølge forslagsstillerne en sterk konsentrasjon mellom 50 år og 60 år.

Med bakgrunn i den informasjon som dokumentet inneholder, ber komiteen om at departementet prioriterer nye framskrivninger fra SSB høyt. Økt timetall er i St.meld. nr. 16 (2006-2007), jf. Innst. S. nr. 164 (2006-2007), et sentralt virkemiddel for å utjevne sosiale forskjeller i skolen. Dette vil kreve ekstra lærerårsverk, og komiteen ser det som avgjørende at dette behovet tas med i de nye framskrivingene.

Komiteen vil vise til de spesielle utfordringene ungdomstrinnet står overfor. Evalueringen av Reform 97 viste at ungdomstrinnet på mange måter har vært et trinn med for lite fokus i forhold til sin egenart. Komiteen mener det er viktig å tilby elever som kommer til kort i det teoretiske, en mer praktisk skolehverdag. Komiteen mener at om vi lykkes med det, vil det også kunne forhindre drop-out i videregående skole. Komiteen vil derfor understreke viktigheten av å rekruttere lærere som kan møte ungdomsskolens utfordringer på en god måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til svarbrevet fra departementet der kunnskapsministeren sier at lærerutdanningene vurderes kontinuerlig med tanke på kapasitet, og at det på bakgrunn av tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) i 2005 ikke er grunn til uro for at vi skal mangle lærere i årene som kommer. Flertallet er fornøyd med at departementet vil følge situasjonen nøye fremover, da det er mange variabler som påvirker utviklingen. Flertallet er tilfreds med vektleggingen av kvalitet i grunnopplæringen, og det omfattende utviklingsarbeidet som gjøres i lærerutdanningene etter NOKUTs evaluering. Dette arbeidet vil bidra til å heve statusen for lærerutdanningen og læreryrket, slik at flere sannsynligvis velger denne utdanningsveien.

Flertallet viser til at departementet nøye følger opp "Kompetanse for utvikling" gjennom tett dialog med partene om bruken av midlene. Departementet vil også ta initiativ til en dialog med Kommunenes Sentralforbund (KS) om hvordan en kan stimulere til at eldre lærere står lenger i jobben. Flertallet viser til at det er kommunene og fylkeskommunene som innehar de viktigste virkemidlene for å rekruttere og beholde lærere. Det er derfor nødvendig at disse har økonomi og kompetanse til å kunne tilby gode lønns- og arbeidsvilkår for denne viktige yrkesgruppen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer de forslag som er fremsatt i dokumentet.

Disse medlemmer mener det er viktig å holde et tydelig fokus på rekruttering av lærere til både grunnskole og videregående skole. Disse medlemmer registrerer at departementet har en avslappet holdning til problematikken med utgangspunkt i SSBs framskrivninger i 2005, jf. svarbrev til komiteen datert 2. mai 2007. Den informasjonen forslagsstillerne presenterer gir imidlertid etter disse medlemmers oppfatning stor grunn til bekymring. Ferske tall fra Samordna opp- tak viser en nedgang på 17 pst. i antallet søkere til allmennlærerutdanningene fra i fjor til i år. Det betyr at ca. 3 100 studenter vil begynne på allmennlærerutdanning i høst. Videre er frafallet fra allmennlærerutdanningen høyere enn fra andre studier, og gjennomsnittlig faller 27 prosent av studentene fra. Ifølge tall fra NIFU Step forsvinner hver femte student i løpet av første studieår. Rapporter fra utdanningsinstitusjonene kan dessuten tyde på at frafallet etter praksisperioden er ekstra

høyt. Endelig er også aldersfordelingen blant lærere skjev, og hovedtyngden av dagens lærere er konsentrert i aldersgruppen 50-60 år.

Disse medlemmer legger vekt på at skolens utfordringer i rekrutteringssammenheng er stor. Det er dokumentert at kvaliteten på undervisningen må styrkes i norsk skole. Mange lærere underviser i dag i fag de ikke har spesiell kompetanse til å undervise i. Disse medlemmer vil poengtere at rekrutteringspolitikken for norsk skole må bli langt mer målrettet og orientert om kompetanse enn den framstår i dag. Dette er ikke bare et spørsmål om antall lærere, men i høyeste grad snakk om kvalitet og sammensetning av den kompetanse man rekrutterer.

Disse medlemmer vil inkludere tiltak for å få lærere som ønsker det, til å stå lenger i læreryrket enn i dag. Den alderssammensetningen av lærere som dokumentet presenterer, tyder på at en meget stor andel av lærere slutter i en alder av 62-65 år. På kort sikt kan den viktigste kilden til flere lærere bestå i å unngå at så mange velger å slutte i læreryrket så tidlig.

Disse medlemmer vil også vise til at den utviklingen av skoledagen som det synes å være politisk flertall for, ytterligere vil forsterke behovet for flere lærere.

Disse medlemmer mener økt lærerrekruitering blant annet handler om å gjøre læreryrket attraktivt. Dagens lærere kan være de beste til å rekruttere nye dersom de selv trives, har gode arbeidsforhold og en lønn som står i forhold til ansvar og oppgaver. Disse medlemmer viser til NOKUTs evaluering som ga sterk kritikk av allmennlærerutdanningene. Disse medlemmer vil påpeke viktigheten av å sikre at den videre behandlingen av evalueringen ikke svekker den statusen lærerutdanningen er avhengig av å ha. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at lærerutdanningene har en status som gjør dem egnet til å rekruttere studenter som skal bli godt egnet for læreryrket. Derfor er det etter disse medlemmers mening viktig at de tiltak som settes inn for å rette opp evalueringens innsigelser, må gjøres allment kjent.

Disse medlemmer vil påpeke at mangel på lærere også handler om å ha en god seniorpolitikk for lærerne. Disse medlemmer viser til at tall fra Utdanningsforbundets medlemspanel viser at så mange som tre av fire lærere ønsker å arbeide etter fylte 60 år, men at det oppleves at det i liten grad legges til rette for dette. Disse medlemmer mener det er avgjørende å legge arbeidsforholdene bedre til rette slik at de som ønsker det, får et insitament til å arbeide lengst mulig.

Videre vil disse medlemmer vise til innkomne uttalelser i forbindelse med representantforslaget. I et brev til komiteen datert 8. mai 2007 støtter Norsk Lektorlag forslaget og skriver at nasjonale rekrutteringsplaner

"bør ta for seg tiltak for å heve læreryrkets status, for å rekruttere lærere fra andre yrkesgrupper, for systematisk og forpliktende kompetanseheving hos lærerne og for seniortiltak som kan bremse avgangen av lærere inntil man har rukket å utdanne nye med minst like høy kompetanse som de som er eldre".

Utdanningsforbundet støtter også representantforslaget i et brev til komiteen datert 8. mai 2007:

"Utdanningsforbundet mener forslagsstillerne peker på helt sentrale utfordringer. Lærere og skoleledere er nøkkelpersonell i utviklingen av kunnskaps- og velferdssamfunnet.

Vi er enige med forslagstillerne i at en rekrutteringsplan bør rettes mot videregående opplæring i første omgang, for så å utvides til å gjelde hele grunnopplæringen.

Utdanningsforbundet er enige med forslagsstillerne i at rekrutteringsstrategier for lærere i grunnskolen og i den videregående skolen uansett må sees i sammenheng, og også ta høyde for at rekrutteringen blant annet vil kunne påvirkes av endrede kompetansebestemmelser og inntaksregler til lærerutdanningen. Vi mener at det er et godt utgangspunkt å bygge videre på samarbeidsprinsippene i kompetanseutviklingstrategien "Kompetanse for utvikling"."

I tillegg merker disse medlemmer seg at Tekna stiller seg bak forslaget i et brev til komiteen datert 24. mai 2007, hvor det fremgår at Tekna "støtter de fire elementene som foreslås å ligge til grunn for et videre arbeid med en nasjonal rekrutteringsplan". Tekna påpeker videre at den demografiske utfordringen er særlig bekymringsfull blant realfagslærere i skolen, og viser til tall fra KS som sier at over 60 pst. av realfagslærerne i norsk skole var over 50 år per 1. desember 2006. Videre påpeker Tekna blant annet behovet for målrettet etter- og videreutdanning av realfagslærere, og andre tiltak for å bidra til ytterligere realfagssatsing i skolen.

Disse medlemmer vil stille spørsmål ved kunnskapsministerens prioriteringer tilkjennegitt i svarbrevet til komiteen datert 2. mai 2007, hvor det fremgår at han vil prioritere "allerede igangsatte prosesser". Disse medlemmer mener at det ikke er mulig å ignorere de entydige signalene fra viktige organisasjoner slik disse er gjengitt ovenfor.

Disse medlemmer har også merket seg at kunnskapsministeren i forbindelse med en artikkel i Verdens Gang 15. mai 2007 deler Utdanningsforbundets bekymring for lærermangelen. Disse medlemmer vil understreke at det ikke er tilstrekkelig å dele en bekymring, men at man også må igangsette tiltak for å gjøre bekymringen til skamme.

Disse medlemmer viser til brevet fra Kunnskapsdepartementet 2. mai 2007. Statsråden formidler til komiteen at det er igangsatt

"et systematisk arbeid for å vurdere de langsiktige kompetansebehovene i barnehage, skole og opplæring, rådgivning og voksenopplæring."

Statsråden mener videre at de tiltakene som er igangsatt er tilstrekkelige, han henviser til St.meld. nr. 16 (2006-2007) og konkluderer med at det ikke er behov for noen rekrutteringsplan.

Disse medlemmer merker seg at statsråden mener det ikke er behov for å ta bemanningsutfordringen i grunnopplæringen så alvorlig at det må igangsettes en rekrutteringsplan for kvalifiserte lærere, samtidig som det i St.prp. nr. 67 (2006-2007) (Kommuneproposisjonen) vurderes slik at det er behov for

en egen tiltaksplan for rekruttering av førskolelærere før sommeren. Disse medlemmer vil peke på at statsråden også i denne sammenheng i større grad har fokus på utfordringer i barnehagesektoren enn på de tilsvarende utfordringene i grunnopplæringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre vil ytterligere understreke at det er av stor betydning at eventuelle forsøk med, og utredninger av, heldagsskole må finansieres med friske midler, og ikke gå på bekostning av tiltak for å styrke lærernes kompetanseheving mv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det er behov for rekruttering innenfor flere fagfelt i Norge, og er derfor noe skeptiske til at disse utfordringene løses ved særskilte planer for hver enkelt yrkesgruppe. Imidlertid viser disse medlemmer til at det vil være avgjørende for å få tilstrekkelig kompetente arbeidstakere på generell basis, uavhengig av fagfelt, at det er kompetente lærere som gir grunnutdanningen. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at rekruttering av kompetente lærere er et av de viktigste tiltakene for å sikre kompetanse innenfor øvrige yrkesgrupper, og har derfor ingen vesentlige betenkeligheter med å støtte forslagene i dokumentet.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig, og senest innen utgangen av 2007, iverksette en forpliktende nasjonal rekrutteringsplan for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i den videregående skolen.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen snarest mulig, og senest innen utgangen av 2008, iverksette en forpliktende nasjonal rekrutteringsplan for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i grunnskolen.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:68 (2006-2007) - representantforslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum, Trine Skei Grande og Lars Sponheim om å utarbeide forpliktende nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i grunn- og videregående skole - vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 1. juni 2007

Ine Marie Eriksen Søreide
leder

Gunnar Gundersen
ordfører

